

בענין לאו שבכללות (לא תאכלו על הדם)

יום ה' לש"ק פ' קדושים, תשפ"ד

"ושים זה השורש כולו נגד עיניך תמיד, כי הוא מפתח גדול מאד לאמת מנין המוות"

1. פרשת קדושים (ויקרא יט:כו) – לא תאכלו על הדם לא תנחשו ולא תעונו

רש"י (שם) – לא תאכלו על הדם - להרצה פנים נדרש צננהדרין (סג א) אזהרה שלא יאכל מצטר קדשים לפני זריקת דמים, ואזהרה לאוכל מצהמת חולין טרם שחלא נפשה, ועוד הרצה:

רמב"ן (שם)

... והעולה משם לפי הסוגיא, שהם כולם מן התורה... ועל דרך הפשט, הוא מין ממיני הכשוף או הקסמים כי הוא דבר למד מענינו, והיו שופכים הדם ומאספים אותו בגומא והשדים מתקבצים שם כפי דעתם ואוכלין על שולחנם להגיז להם העתידות...

2. גמרא סנהדרין סג.

ואין לוקין על לאו שבכללות! דתניא: מנין לאוכל מן הבהמה קודם שתצא נפשה... לא תאכלו בשר ועדין דם במזרק... שאין מברין על הרוגי בית דין... לסנהדרין שהרגו את הנפש שאין טועמין כלום כל אותו היום... ר' יוחנן אומר: אזהרה לבן סורר ומורה מנין - תלמוד לומר לא תאכלו על הדם. ואמר רבי אבין בר חייא ואיתימא רבי אבין בר כהנא: על כולם אינו לוקה, משום דהוה ליה לאו שבכללות.

3. רמב"ן, השגות לסה"מ (שרש ט')

והלשון השני סובר שאפילו אחת אינו לוקה מן הלאו הזה דלא מייחד לאויה כלאו דחסימה ופירוש זה לפי שאינו מזכיר שם האיסור כענין במלאכה דיום טוב ובנבלה שהשם המיוחד בהן כבר זכרו הכתוב ומנע ממנו, אבל לא תאכלו כי אם צלי אש לא הזכיר שם הנאסרים אבל שלל אותם במותר וכגון זה אינו בדמיון לאו דחסימה המלמד מלקות על כל התורה...

4. רמב"ם, פירוש המשניות, מכות פ"ג

ומן החלק הזה עוד, אם נאמר לאו אחד כולל תרי תלתה אסורי כגון אמרו לא תאכלו על הדם, הרי לאו זה כלל דברים רבים... ולשון התלמוד בכל האסורין הללו אין לוקין על אחד מהן דהאוי לאו שבכללות, כלומר שהוא כלל אסורין הרבה ואין אחד מהן בפירוש כדי שנאמר לוקין על זה שנתפרש מלקות אחת כדרך שאמרנו בחדש ובפסח, וזה ברור וקל להבינו יותר מן הדוגמאות הקודמות.

5. רמב"ם, ספר המצוות (שרש ט')

והמין השני הוא שיבא לאו אחד יאסור דברים רבים עטופים קצתם על קצתם והוא שיאמר לא תעשה הכך והכך. וזה המין יחלק לשני חלקים. כי ממנו מה שבארו בתלמוד שהוא חייב מלקות על כל דבר ודבר מאותן הדברים העטופים וממנו מה שאמרו שאינו חייב אלא אחת להיותו לאו שבכללות. ואותן הלאוין שבארו שהוא חייב על כל אחד ואחד הם שנמנה כל דבר מהם מצוה בפני עצמה. ומה שבארו שהוא חייב אחת על הכל נמנה אותו מצוה אחת, כפי מה שהשרשנו בזה השרש (עמ' קנט) שלא ילקה אחד שתי מלקיות משם אחד בשום פנים, וכשחייבו בבאור בכל ענין וענין מאותן הענינים העטופים שלוקין על כל אחד ואחד ושהוא כשעשאו כלם בבת אחת לוקה מלקיות הרבה ידענו בהכרח שהם שמות הרבה ויימנה כל ענין ביחוד...

מזה אמרו ית' בשה הפסח (בא יב) אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים שאנחנו נמנה זה הלאו מצוה אחת (קכה). ולא נמנה לא תאכלו נא מצוה אחת ולא תאכלו מבושל מצוה אחרת אחר שלא ייחד לכל ענין לאו בפני עצמו ולא אמר אל תאכלו ממנו נא ולא בשל מבושל אבל בא בלאו אחד כולל שני ענינים ועטף אחד מהם על האחר.

בענין לאו שבכללות (לא תאכלו על הדם)

יום ה' לש"ק פ' קדושים, תשפ"ד
"ושים זה השורש כולו נגד עיניך תמיד, כי הוא מפתח גדול מאד לאמת מנין המוות"

6. פירוש המשניות (שם)

והחלק הששי לאו שבכללות אין לוקין עליו. והוא לאו שלא נאמר בפירוש אבל נלמד מדברים אחרים כמו שאומרים בכמה מקומות לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר, והוא כגון אמרו ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו, אשר יוצא מזה חדש מן התבואה לא תאכלו, ואם אכל קלי בלבד לא נלקהו שתי מלקיות אחת משום קלי לא תאכל ושנית משום חדש לא תאכל, אלא מלקות אחת משום קלי... וכן אמרו אל תאכלו ממנו נא ובשל, כאלו אמר אל תאכלו ממנו אלא צלי, ואם אכל נא אינו חייב שתים אחת משום נא ואחת משום לא תאכלו אלא צלי, לפי שזה הלאו השני מכללא יוצא והוא לאו שבכללות, אבל חייב על נא מלקות, ועל מבושל מלקות אחד. והבן ענין זה היטב לפי שהוא הקשה שבכולן...

ולשון התלמוד בכל האסורין הללו אין לוקין על אחד מהן דהאוי לאו שבכללות, כלומר שהוא כלל אסורין הרבה ואין אחד מהן בפירוש כדי שנאמר לוקין על זה שנתפרש מלקות אחת כדרך שאמרנו בחדש ובפסח, וזה ברור וקל להבינו יותר מן הדוגמאות הקודמות.

7. תוספות, סנהדרין (שם)

על כולם אינו לוקה - ... והא דאמרינן בפ"ק דביצה (דף יב.). דמבשל גיד הנשה ביי"ט לוקה חמש וחד מינייהו המבשל ביי"ט לא חשבינן להו לאו שבכללות דכתיב כל מלאכת עבודה לא תעשו כמו לא תעבדם דהכא דהתם מפרש טפי דכתיב עבודה דמשתמע כל מלאכה שהיא עבודה.

8. תוספות, פסחים כד.

הא אין לוקין על לאו שבכללות - והקשה הר"ר אליעזר ממיץ דבאלו הן הלוקין (מכות יג.). אמר דלאו דנותר ופיגול הוה בכלל הלוקין ואמאי והא לאו שבכללות הוא ותירץ דלגבי נותר שמפורש בהדיא דכתיב ושרפת את הנותר באש לא יאכל כי קדש הוא לא חשיב לאו שבכללות...

9. קונטרס דברי סופרים, סי' א'

(יט) ויותר מזה מצינו שאפילו הדברי הנלמדין במדות שהתורה נדרשת בהן שהן דאורייתא ממש מ"מ הן קלין מדברים המפורשין בתורה...

כ) וטעמו של דבר זה פשוט מסברא דכיון שאנו רואין שהתורה האריכה בדבר זה יותר מחבירו מסתמא הוא חשוב יותר ועיין בפירש"י פ' חיי שרה... וא"כ כל האיסורין של דבריהן שלא נאמרו כלל אפילו ברמיזה אלא שאנו יודעין מדברי חכמים שכך הוא רצונו ית"ש הן קלין עוד יותר מדברים הנלמדין בדרש בתורה שבע"פ.

10. פשוטו של מקרא (קופרמן, ח"א, עמ' 1-160)

עוצמת הכתוב בפשוטו של מקרא נותנת את אותותיו גם בסוגיא לימודית-הלכתית מובהקת, הרי היא סוגית "לאו שבכללות אין לוקין עליו"... הדוגמה הקלאסית היא בלימוד הכתוב "לא תאכלו על הדם"... חמשה איסורים שונים במישור ובעוצמה של דאורייתא.

ההסבר הפשוט נראה לי כי כאשר מחלקים את עוצמת הכתוב בלא תעשה (מאה נקודות) - אותה עוצמה הנחוצה כדי להעניש במלקות את אשר עובר בזה על ציווי ה' - לכל איסור ואיסור יש רק עוצמה (במקרה דן של "לא תאכלו על הדם") של עשרים נקודות איסור, ובזה אין די להעניש את העובר על רצון ה' בעונש מלקות. אולם מצינו את שיטת בעלי התוספות (פסחים כד.) שכן מענישים במלקות את העובר על הלאו לפי פשוטו של המקרא ("נותר שמפורש בהדיא"). שיטת התוספות היא אפוא, שאין מחלקים את מאה הנקודות בצורה שוה בין כל האיסורים הנלמדים מן הכתוב. האיסור הנלמד מפשוטו של מקרא מקבל יותר מ"אחוז החסימה", כאשר שאר הנקודות של איסור מתוך המאה מתחלקות שוה בשוה בין האיסורים השונים...